

Šerijatsko-pravni propisi o kurbanu

[Bosanski]

أحكام الأضحية

[اللغة البوسنية]

Elvedin Pezić

ألودين بزيتش

Pregledao: Grupa studenata i daija

مراجعة: جماعة من الطلبة والدعاة

Pomoćni ured za dawu pri Rebwi – Rijad

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بالرياض

1428 – 2008

islamhouse.com

Šerijatsko-pravni propisi o kurbanu

Kada čovjek musliman spozna zašto je neki ibadet propisan, to ga motiviše da ustraje u činjenju tog ibadeta. Stoga su učenjaci pokušali da spomenu mudrosti propisivanja klanja kurbana.

U tome je oživljavanje sunneta Ibrahima, a.s., a naređeno nam je da slijedimo vjeru Ibrahima, a.s. Kazao je Uzvišeni: "Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim!'" (Nahl, 123.) Klanje kurbana je veliki pokazatelj čovjekove spremnosti na žrtvovanje za Allahovu vjeru i čovjekove pokornosti Uzvišenom Stvoritelju.

Klanje kurbana je jedan od načina kako da čovjek podmiri mesom sebe, svoje komšije i one kojima je potrebno, a mnoge predaje ukazuju da je to bio jedan od ciljeva klanja kurbana za vrijeme Allahovog Poslanika.

Definicija kurbana

Mnogo je definicija kurbana koje su islamski pravници spomenuli u knjigama fikha. Jedna od najadekvatnijih definicija kurbana sigurno jeste da je kurban "ime za ono što se kolje od stoke, približavajući se time Uzvišenom Allahu, u danima Kurban-bajrama, sa odgovarajućim uvjetima.

Ova definicija sadrži u sebi skoro sve ono što je potrebno da sadrži u sebi definicija kurbana.

Dokazi šerijatske utemeljenosti klanja kurbana i njegove vrijednosti u vjeri

Na propisanost ovog ibadeta u islamu ukazuju argumenti iz Kur'ana, sunneta i konsenzusa islamskih učenjaka.

Što se tiče Kur'ana, na propisanost kurbana ukazuju riječi Uzvišenog: "Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji." (Kevser, 2.)

Što se tiče sunneta Allahovog Poslanika, on je prepun argumenata koji ukazuju na propisanost ovog ibadeta. Dvije su vrste hadisa koji ukazuju na propisanost klanja kurbana: riječi Allahovog Poslanika i njegova praksa. Od Džabira, r.a., prenosi se da je kazao: "Prisustvovao sam bajram-namazu sa Allahovim Poslanikom, pa kada je završio hutbu, sišao je sa minbera, te mu je doveden ovan kojeg je svojom rukom zaklao govoreći: 'Bismillahi (u ime Allaha), Allahu ekber (Allah je najveći), ovo je od mene i od onih iz moga ummeta koji nisu zaklali.'" (Tirmizi, njegovu vjerodostojnost potvrdio je šejh Albani.) Što se tiče hadisa u govornoj formi vezanih za kurban, njih je izuzetno mnogo. Jedan od njih je hadis Džunduba ibn Sufjana, r.a., u kojem stoji: "Prisustvovao sam Kurban-bajramu sa Poslanikom, pa je vidio meso kurbana koji je zaklan prije završetka namaza, te je kazao: 'Ko zakolje kurban prije nego što se klanja ili prije nego što klanjamo, neka ponovo zakolje drugi kurban, a oni koji nisu zaklali, neka zakolju sa bismillom.'" (Buharija i Muslim)

Više je učenjaka koji su spomenuli jednoglasan stav učenjaka da je klanje kurbana validan i propisan ibadet u vjeri islamu.

Mudrosti propisivanja klanja kurbana – prinošenja žrtve

Kada čovjek musliman spozna zašto je neki ibadet propisan, to ga motiviše da ustraje u činjenju tog ibadeta. Stoga su učenjaci pokušali da spomenu mudrosti propisivanja klanja kurbana.

U tome je oživljavanje sunneta Ibrahima, a.s., a naređeno nam je da slijedimo vjeru Ibrahima, a.s. Kazao je Uzvišeni: "Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim!'" (Nahl, 123.) Klanje kurbana je veliki pokazatelj čovjekove spremnosti na žrtvovanje za Allahovu vjeru i čovjekove pokornosti Uzvišenom Stvoritelju.

Klanje kurbana je jedan od načina kako da čovjek podmiri mesom sebe, svoje komšije i one kojima je potrebno, a mnoge predaje ukazuju da je to bio jedan od ciljeva klanja kurbana za vrijeme Allahovog Poslanika. U hadisu Buharije i Muslima od Enesa, r.a., spomenuto je da je jedan od ashaba zaklao kurban prije bajram-namaza, i to je opravdao riječima: "Znao sam da je ovo dan u kojem se priželjkuje

meso, sjetio sam se potrebe mojih komšija za mesom pa sam poželio da prvi zakoljem kurban." (Poslanik ga je ukorio što je zaklao prije klanjanja bajram-namaza, ali nije negirao razlog koji je spomenuo.)

U klanju kurbana je zahvalnost Allahu na mnoštvu blagodati kojima je obasuo insana. Mnogo je blagodati kojima je Uzvišeni Allah obasuo Svoje robove, jedan od načina iskazivanja zahvalnosti Uzvišenom Allahu je poštovanje Njegovih naredbi. U ovom slučaju poštovanje naredbe biva klanjem kurbana za one koji su u mogućnosti.

PROPIS KLANJA KURBANA

U ovom poglavlju ukratko ćemo spomenuti razilaženje islamskih učenjaka po pitanju propisa klanja kurbana.

Islamski učenjaci po pitanju propisa klanja kurbana imaju dva stava. Većina islamskih učenjaka smatrala je da je klanje kurbana pritrđeni sunnet onima koji su u mogućnosti. Preneseno je da su ovog stava bili: Ebu Bekr, r.a., Omer, r.a., Seid ibn Musejjib, Sufjan es-Sevri, Abdullah ibn Mubarek, Alkame, imam Malik, Šafija, Ahmed, Ebu Jusuf i Muhammed – pravници hanefijske pravne škole; Ishak, Ebu Sevr, Davud i Ibn Hazm – pravници bukvalističke pravne škole, Ibn Munzir i dr.

Da je klanje kurbana obaveza onima koji su u mogućnosti, smatrali su: Rabijetu er-Raj, El-Lejs, El-Evza'i, imam Malik u jednoj predaji od njega, imam Ebu Hanife, Zufer, Ebu Jusuf i Muhammed u jednoj predaji od njih, a ovo mišljenje je odabrao šejhul-islam Ibn Tejmije.

Mnogo je argumenata koje su iznijeli spomenuti učenjaci opravdavajući zašto su odabrali jedno od dva mišljenja. Zbog skučenosti prostora mi ćemo ovdje spomenuti samo neke argumente, kako bismo vidjeli koliko mjesto kurban zauzima u islamu, bez spominjanja koja grupa ga je koristila, niti ćemo spominjati kako su na taj argument odgovorili oni koji ne zastupaju to mišljenje. Ako bismo spominjali sve dokaze i

odgovore na njih, trebalo bi mnogo prostora, a tada bi se ovaj sažetak pretvorio u opširnu (velikom broju ljudi neshvatljivu) studiju.

Riječi Uzvišenog Allaha: "Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji." (Kevser, 2.)

Od Ebu Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik kazao: "Ko ima mogućnost pa ne zakolje kurban, neka se ne približava našoj musalli (mjestu klanjanja bajram-namaza)." (Ibn Madže, dobrim – hasen smatrao ga je šejh Albani.)

Džundub ibn Sufjan, r.a., kazao je: "Prisustvovao sam Kurban-bajramu sa Poslanikom, pa je vidio meso kurbana koji je zaklan prije završetka namaza, pa je kazao: 'Ko zakolje kurban prije nego što se klanja ili prije nego što klanjamo, neka ponovo zakolje drugi kurban, a oni koji nisu zaklali, neka zakolju sa bismillom.'" (Buharija i Muslim)

Od Ummu Seleme, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik kazao: "Kada nastupi deset dana zul-hidždžeta, a neko od vaš želi da kolje kurban, neka ne odsijeca ništa od svoje kose i kože." (Muslim i dr.)

Mnogo je drugih argumenata koji su spomenuti sa obje strane. Ne želim da preferiram jedno od dva mišljenja, ali je čovjeku muslimanu dovoljna činjenica koja ukazuje koliko mjesto zauzima klanje kurbana, osobama koje su imućne, da je minimalno rečeno po tom pitanju da je to pritrđeni sunnet, a ako kažemo da je veliki broj učenjaka kazao da je to vadžib –obaveza, onda tek shvatamo koliko je ovo uistinu bitno pitanje.

Kazao je imam Šafija: "Klanje kurbana je sunnet koji ne volim da se izostavlja."

Mnogo je drugih učenjaka koji su kazali izjave slične ovoj, da je teško kazati da je to vadžib –obaveza, ali da su dokazi toliko jaki da musliman koji je u mogućnosti ne bi trebao da izostavi klanje kurbana.

S obzirom na to, stav četiri pravne škole i mnogih drugih mudžtehida bio je da je klanje kurbana prioriternije nego udjeljivanje sadake u protuvrijednosti kurbana.

Također, većina učenjaka smatrala je propisanost klanja kurbana za sve vrste ljudi, bez razlike bili kod kuće ili na putu, za muškarce i za žene i za one koji su na hadždžu.

KO SE SMATRA IMUĆNIM

Ovo je jedno veoma bitno pitanje u ovom poglavlju. Pošto većina učenjaka spominje da je propisano klanje kurbana onima koji su imućni, pitanje koje se samo nameće i koje mnogi postavljaju jeste: Ko se smatra imućnim? Po ovom pitanju ne postoje jasni i precizni argumenti, pa su zbog toga mudžtehidi bili primorani da koriste analogiju ili da idžtihade u iznalaženju odgovora na ovo pitanje. Zato ćemo spomenuti, ukratko, stavove mezheba, zatim pokušati ukazati na mišljenje koje je najprioritetnije.

Hanefijska pravna škola: Pravnici hanefijske škole uvjetovali su da bi kurban bio obavezan nekoj osobi, ona treba da je bogata, tj. da posjeduje nisab zekata koji prelazi preko čovjekovih elementarnih potreba. To su argumentovali hadisom: "[Ko ima mogućnost pa ne zakolje kurban, neka se ne približava našoj musalli \(mjestu klanjanja bajram-namaza\).](#)" (Ibn Madže, dobrim – hasen ga je smatrao šejh Albani.)

Malikijska pravna škola: Pravnici malikijske škole smatrali su da klanje kurbana nije sunnet siromasima, onima koji ne posjeduju prehranu za cijelu godinu. A propisano je onome koga vrijednost kurbana neće učiniti oskudnim, tj. da će zbog kurbana oskudijevati u elementarnim potrebama tokom godine. Onaj ko ne posjeduje vrijednost kurbana, neće uzajmljivati novac kako bi zaklao kurban.

Šafijska pravna škola: Pravnici šafijske škole kazali su da je propisano klanje kurbana onim osobama koje posjeduju vrijednost kurbana, preko elementarnih potreba u danima Bajrama, njihovih potreba i potreba onih koji su u njihovom skrbništvu.

Hanbelijska pravna škola: Pravnici hanbelijske škole kazali su da je propisano klanje kurbana onome ko je u mogućnosti, onome koji može da ga obezbijedi pa makar uzimanjem duga, ako zna da će moći vratiti dug.

Rezime: Jedno od najprihvatljivijih mišljenja jeste mišljenje hanefijske i malikijske pravne škole. Mišljenje hanefijske pravne škole zasnovano je i na riječima Allahovog Poslanika, iako to nije jasan i precizan dokaz u ovom pitanju.

UVJETI ISPRAVNOSTI KURBANA

S obzirom da je klanje kurbana ibadet, za njegovu ispravnost propisani su mnogi uvjeti, koje ćemo spomenuti ukratko kako bi čovjek musliman znao kako da postupa prilikom kupovine i nabavke kurbana.

Prvi uvjet: Da kurban bude od vrste stoke (deva, krava, bravče)

Većina islamskih pravnika, među kojima su imami četiri pravne škole, zauzela je jednoglasan stav da je uvjet za ispravnost kurbana da bude od vrste stoke: deva, krava, bravče (sitna stoka obuhvata koze i ovce), a to su argumentovali riječima Uzvišenog Allaha: "Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo klanje kurbana da bi spominjali Allahovo ime prilikom klanja stoke koju im On daje." Kazao je imam Kurtubi u svome Tefsiru, komentarišući riječi "stoke": "Stoka su deve, krave, bravčad."

Drugi uvjet: Da dostigne odgovarajuću starosnu dob

Većina učenjaka smatrala je da je uvjet za ispravnost kurbana da je dostigao doba ispadanja sjekutića (ar. sunijj), na taj način se određuje zrelost (punoljetnost) životinje. Deva treba da je napunila pet godina i ušla u šestu, krava da je napunila dvije godine i ušla u treću, bravče da je napunilo godinu i ušlo u drugu, s tim što je izuzeta ovca gdje je dozvoljeno da se zakolje jagnje koje je starije od šest mjeseci ako je veliko. To su argumentovali hadisom Džabira, r.a., da je Allahov Poslanik kazao:

"Ne koljite za kurban osim zrele, punoljetne (ar. mussin) životinje, a ako ne budete u mogućnosti, onda mlado jagnje." (Muslim) U drugom hadisu kod imama Muslima stoji da je Poslanik dijelio kurbane pa je jednom ashabu dao jagnje, te je ashab kazao: "Allahov Poslaniče, meni si dao jagnje?" Pa mu je Poslanik rekao: "Njega kao kurban zakolji." Ovi hadisi jasno ukazuju da je uvjet za validnost kurbanda da dostigne odgovarajuću starosnu dob (zrelost) ispadanje sjekutića, osim kod ovce kada može da se zakolje i mlađe od zrele ovce, one koja je napunila godinu dana. Da taj propis ne obuhvata koze, ukazuje hadis ashaba koji je zaklao prije vremena, pa mu je Poslanik naredio da zakolje drugi kurban, pa je rekao: "Imam kozu koja nije zrela, kojoj nisu ispali sjekutići (ar. džiza)", pa mu je kazao Poslanik: "Zakolji je, i nikome nakon tebe nije validan kurban ako zakolje kozu koja nije zrela, kojoj nisu ispali sjekutići." (Buharija i Muslim, rivajet Muslimov)

Učenjaci su postavili uvjet za ispravnost žrtvovanja jagnjeta za kurban: da bude debelo i krupno, tako da ako bi se umiješalo u stado zrelih ovaca, ne bi se mnogo fizičkim izgledom razlikovalo od njih.

Rezime: Da bi kurban bio validan, životinja treba da dostigne odgovarajuću starosnu dob:

- koza treba da je napunila godinu dana,
- ovca da je napunila šest mjeseci i da se tjelesno ne razlikuje od prosječne ovce koja je napunila godinu dana,
- krava da je napunila dvije godine (nije dozvoljeno po konsenzusu učenjaka zaklati kravu mlađu od dvije godine, pa makar bila i krupna kao ona koja je napunila dvije godine, zbog općenitosti hadisa koji uvjetuju zrelost životinje, ispadanje sjekutića),
- deva da je napunila pet godina.

Treći uvjet: Da kurban bude bez ikakvih tjelesnih nedostataka

Pošto je klanje kurbanda ibadet kojim se muslimani približavaju svome Gospodaru, a Gospodar ne prima osim ono što je dobro, u našoj vjeri propisano je da

kurban treba da bude debeo, dobar, zdrav i bez ikakvih tjelesnih nedostataka ili mahana koje mogu vidljivo utjecati na pomanjkanje mesa. Osnova ovog poglavlja su riječi Allahovog Miljenika: "Četiri ne zadovoljavaju da budu kurban: jednooka ili ćorava, čija je ćoravost jasna; bolesna, čija je bolest jasna; hroma ili šepava, čija je hromost ili šepavost jasna; zakržljala, u čijim kostima nema moždine." (Hadis su zabilježili sakupljači Sunena i dr. od Beraa ibn Aziba, r.a., a vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani.)

Ukoliko se osobine spomenute u ovom hadisu nađu pri kurbanu, kurban nije validan po konsenzusu učenjaka. Također, ako bi se našle pri kurbanu druge mahane sa istim značenjem, propis bi bio isti. A ako bi se pri kurbanu našla mahana koja je izraženija od spomenutih, to također čini kurban neispravnim.

Također, ovaj hadis jasno ukazuje na to da ako bi kurban imao pri sebi neku malu mahanu, da to ne smeta zbog riječi Poslanika: "Čija su ćoravost, bolest, hromost i zakržljalost jasni", što znači da ako mahana nije jasna, to neće smetati.

U nastavku ćemo spomenuti samo neke mahane koje su učenjaci spomenuli kada je u pitanju kurban, tj. spomenut ćemo mahane jednog po jednog organa.

Mahane očiju

Slijep kurban nije validan, jer ako je Poslanik zabranio da se kolje jednooka životinja, onda je prioritetnije da nije dozvoljeno zaklati za kurban slijepu životinju.

Također, jednooka životinja, tj. ona koja nema jedno oko, ili ga ima ali ne vidi na njega, ne zadovoljava da bude kurban.

Ona životinja koja vidi danju, a ne vidi noću može biti kurban, po ispravnom mišljenju učenjaka, jer to ne utječe na njenu debljinu, jer se životinje u većini slučajeva čuvaju na paši danju.

Razroka – škiljava zadovoljava da bude kurban, jer to ne utječe na viđenje paše niti na njenu debljinu.

Životinja iz čijih očiju teku suze ili krmelji, a to joj ne ometa viđenje paše, zadovoljava da bude kurban.

Mahane ušiju

Životinja sa malim ušima (čulava) zadovoljava da bude kurban po mišljenju četiri pravne škole.

Životinja koja je stvorena bez ušiju ili bez jednog uha, po mišljenju većine učenjaka – osim hanbelijske pravne škole – ne zadovoljava da bude kurban. (Šejh Usejmin smatrao je da ovca koja je stvorena bez ušiju zadovoljava da bude kurban, ali je preče tražiti onu koja ima uši.)

Ako je otkinut dio uha s prednje ili sa stražnje strane, ali visi i nije se odvojio, po mišljenju većine, to je pokuđeno, osim kod pravnika hanefijske škole koji su kazali da nije pokuđeno.

Ako je uho razrezano, po mišljenju većine pravnika, to je pokuđeno, osim hanefijskih učenjaka koji to nisu smatrali pokuđenim.

Životinja probušenog uha, po mišljenju većine učenjaka, pokuđena je da bude kurban, osim kod učenjaka hanefijske škole koji to nisi smatrali pokuđenim.

Ako je životinja otkinutih ušiju ili samo jednoga (cijelog), po mišljenju četiri pravne škole, ne zadovoljava da bude kurban.

Mahane rogova

Životinja koja je stvorena bez rogova (šulava) zadovoljava da bude kurban po mišljenju četiri pravne škole.

Kada je u pitanju životinja slomljenog roga, hafiz Ibn Abdul-Ber je kazao: "Većina učenjaka smatrala je da je dozvoljeno klati za kurban životinju slomljenog roga, ako lomljenje roga nije prouzrokovalo krvarenja, a ako je prouzrokovalo krvarenje, Malik je to smatrao pokuđenim jer je to smatrao znakom jasne bolesti."

Mahane repa

Ako je životinja koja se kolje za kurban stvorena bez repa ili joj je otkinut rep, po mišljenju većine učenjaka, takva ne zadovoljava da bude kurban, dok su pravnici hanbelijske škole smatrali da zadovoljava životinja bez repa, bez razlike da li je stvorena kao takva ili joj je otkinut rep.

Kada govorimo o mahanama kurbanda, lijepo je spomenuti da je po mišljenju većine islamskih učenjaka dozvoljeno da kurban bude kastrirana životinja. Na to ukazuju mnogi hadisi u kojima je spomenuto da je Poslanik klao za kurban dva bijela, kastrirana ovna.

Dozvoljeno je klati za kurban mužjaka, pa makar često bio puštan da oplođava.

Većina učenjaka smatrala je da je dozvoljeno zaklati steonu životinju.

Dozvoljeno je zaklati životinju koja je ošišana (vuna).

Dozvoljeno je zaklati žigovanu životinju.

Dozvoljeno je zaklati životinju koja je izgubila glas.

Ovo su neke mahane koje se mogu naći pri kurbanu, ali je svakako bolje da kurban bude zdrav i bez ikakvih mahana koje su spomenute.

Jedno od pitanja s kojima se srećemo svakoga Bajrama jeste: Za koliko osoba vrijedi jedan kurban?

Većina islamskih učenjaka smatrala je da je jedna ovca dovoljna za vlasnika i za njegovu porodicu bez razlike koliki broj članova porodice bio, što su argumentovali mnogim argumentima. Spomenut ćemo jedan, tj. hadis Aiše, r.a., u kojem stoji da je Poslanik zatražio oštar nož, pa kada mu je dala, povalio je ovna i kazao: "**Gospodaru, ovo je od Muhammeda i njegove porodice i od Muhammedovog ummeta**", zatim ga je zaklao. (Muslim)

Zvanični stav hanefijske pravne škole jeste da se jedna ovca kolje za jednu osobu, a ne za više osoba.

Kazao je poznati hadiski ekspert hanefijskog mezheba Ez-Zejlea'i: "Ovom mišljenju mezheba, tj. što su zabranili da se kolje ovca za više osoba, problem predstavlja to što je preneseno da je Poslanik klao ovna za sebe i za svoj ummet." Zatim je spomenuo jedan od hadisa koji ukazuju na to. (Nasbu Er-Raje)

Što se tiče deve i krave, većina učenjaka smatrala je da je dozvoljeno da u klanju krave i deve učestvuje sedam osoba. Na to ukazuju mnogi argumenti, a spomenut ćemo samo jedan, odnosno riječi Džabira, r.a.: "Zaklali smo u godini u kojoj je bila Hudejbija, zajedno sa Allahovim Poslanikom, devu za sedam i kravu za sedam osoba." (Muslim)

Ovaj pojam udruživanja u klanju deve ili krave odnosi se na udruživanje ljudi iz različitih porodica, a ne iz jedne porodice, kao što je slučaj sa klanjem ovce kada čovjek kolje ovcu za sebe i svoju porodicu.

(A ako bi čovjek želio da zakolje kravu ili devu za sebe i svoju porodicu, to je dozvoljeno bez razilaženja islamskih učenjaka.)

KOJI JE KURBAN NAJVREDNIJI

Pošto je islam savršena i potpuna vjera ni ovo pitanje nije ostavljeno a da na njega nije dat odgovor. Islamski učenjaci, u želji da dođu do odgovora, razišli su se po ovom pitanju i zauzeli tri različita stava.

Prvi stav, mišljenje većine učenjaka, jeste da je najvredniji kurban deva, zatim krava, zatim ovca, zatim koza. Tog stava bili su pravници šafijske, hanbelijske i bukvalističke pravne škole. To su argumentovali sa više dokaza, a jedan od njih je hadis Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik kazao: "Ko se okupa petkom, kupanjem od džunupluka, zatim ode u džamiju kao da je žrtvovao devu, ko ode u drugom vremenu kao da je žrtvovao kravu, a ko ode u trećem vremenu kao da je žrtvovao rogatog ovna, ko ode u četvrtom vremenu kao da je žrtvovao kokošku, a ko ode u petom vremenu

kao da je žrtvovao jaje. Kada izađe imam dođu meleki i slušaju vaz.“ (Buharija i Muslim)

Malikijska pravna škola smatrala je da je najbolji kurban ovca, zatim krava, zatim deva. Svoj stav zasnovali su na činjenici da je Allah poslao ovna kao iskup Ibrahimu, a.s., za njegovu pokornost. Također su argumentovali svoj stav i time da je to bila većinska praksa Allahovog Poslanika. Mnogo je vjerodostojnih hadisa u kojima je zabilježeno da je Poslanik klao ovna ili dva za kurban.

Hanefijska pravna škola smatrala je da je najbolji kurban onaj koji ima najviše mesa i čije je meso najkvalitetnije, argumentujući to riječima Poslanika: "Najdraži kurban Uzvišenom Allahu jeste onaj koji je najvredniji i onaj koji je najdeblji." (Hadis je slabim – daif ocijenio šejh Albani.)

Uhranjivanje kurbana

Većina islamskih učenjaka smatrala je pohvalnim uhranjivanje kurbana, dok je bilo i onih koji su to smatrali pokuđenim, jer je to, kako kažu, praksa židova. Oni koji su to smatrali pohvalnim argumentovali su to sa više argumenata: praksa Allahovog Poslanika bila je da bi klao za kurban dva debela, bijela, kastrirana ovna; a također su neki tumači Kur'ana u komentaru riječi Uzvišenog: "Eto toliko! Pa ko poštiva Allahove propise – znak je čestita srca", spomenuli da se ovdje misli na lijepo ophođenje i uhranjivanje kurbana; i predajama da je bila praksa muslimana uhranjivanje kurbana.

Boja kurbana

Veliki broj učenjaka spomenuo je da je najvredniji kurban bijele boje, zato što je spomenuto u više hadisa da je Poslanik klao bijele ovnove za kurban. Međutim, treba napomenuti da učenjaci nisu smatrali pokuđenom niti jednu drugu boju, ali su govorili o tome koja je boja najvrednija.

Spajanje kurbanda i akik

Većina islamskih pravnika smatrala je da nije dozvoljeno spojiti kurban i akiku koljući jedan kurban, sa namjerom da time oduži i kurban i akiku. Tog mišljenja bili su pravници malikijske, šafijske i većina pravnika hanbelijske pravne škole.

To su argumentovali razumnim dokazom: da je svaka od spomenutih stvari zaseban ibadet, za svaku od njih je propisano puštanje krvi, i ne može se jednim klanjem odužiti za dva zasebna ibadeta.

SAŽETAK PRAVNIH PROPISA O KURBANU KOJE BI TREBAO POZNAVATI SVAKI MUSLIMAN (3. dio)

PROPISI KOJI SE VEZUJU ZA ONOGA KO KOLJE I VRIJEME KLANJA KURBANA

Od Ummu Seleme, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik kazao: "Kada nastupi mjesec zul-hidždže, pa neko od vas htjedne da kolje kurban, neka ne uzima (krati) ništa od svoje kose ili kože." (Muslim)

U drugom rivajetu ovog hadisa, također kod imama Muslima: "Neka ne odstranjuje dlake i neka ne siječe nokte."

Islamski pravници su se razišli u shvatanju ovog vjerodostojnog hadisa. Veliki broj učenjaka smatrao je da je činjenje spomenutih stvari strogo zabranjeno, haram. Osnova je da kada dođe neka zabrana, da je to haram sve dok ne dođu drugi argumenti koji to pojašnjavaju. Druga skupina je smatrala da je to pokuđeno, a ne da je haram. Treća skupina (hanefijska pravna škola) smatrala je da je to dozvoljeno činiti zbog drugih hadisa u kojima je spomenuto da je to dozvoljeno. Treba

napomenuti da je dokaz koji su spomenuli pravници hanefijske pravne škole općeg karaktera, a spomenuti hadis Ummu Seleme, r.a., posebnog, a poznato je da se daje prednost u postupanju po posebnim argumentima nad općim argumentima.

Pogledamo li u sve predaje spomenutog hadisa, vidjet ćemo da su spomenute (u zabrani) tri stvari: kosa, nokti i koža.

Kosa – to obuhvata svaki vid odstranjivanja dlaka sa tijela: brijanje, čupanje, kraćenje, spaljivanje; i također obuhvata sve dlake na tijelu: dlake ispod pazuha, oko stidnih mjesta, bradu, brkove i kosu na glavi.

Ako bi neko, ko želi klati kurban, počinio neku od zabranjenih stvari, namjerno ili u zaboravu, po konsenzusu islamskih učenjaka nije obavezan da se iskupljuje posebnim iskupom. Ako je to učinio namjerno, pokajat će se Uzvišenom Allahu kao za činjenje bilo kojeg drugog grijeha.

Napomene

Ovaj propis eksplicitno se veže za osobu koja će klati kurban (vlasnika kurban), ali ne i za ostale članove njegove porodice.

Ako bi čovjek počinio neku od zabranjenih stvari, to nema nikakve veze sa ispravnošću njegovog kurbana, njegov kurban i prinošenje žrtve je validno.

Ako bi čovjek bio opunomoćen od strane nekoga da mu zakolje kurban, tada se zabrana ne odnosi na opunomoćenika (onoga koji kolje).

Ako bi se ukazala velika potreba za činjenjem neke od zabranjenih stvari, ko što je brijanje glave kako bi se izvršio hirurški zahvat i sl., u tom slučaju nema smetnje da se to učini.

Vrijeme klanja kurbana

Klanje kurbana je vremenski ograničen ibadet. Zbog toga bi čovjek musliman trebao da poznaje početak tog vremena i njegov kraj, kako ne bi pogriješio i kurbansko meso pretvorio u klasično meso.

Početak vremena klanja kurbana

Klanje kurbana je ibadet koji ima svoj početak i kraj. Prvo ćemo spomenuti početak vremena. Stavovi pravnih škola po ovom pitanju su slični, zato ih nećemo spominjati, nego ćemo ih rezimirati u jedno mišljenje.

Početak vremena u kojem je dozvoljeno zaklati kurban počinje nakon klanjanja bajram-namaza i bajramske hutbe, ako se bajram klanja u vremenu u kojem je klanjao Allahov Poslanik, a on je klanjao bajram-namaz nakon što bi izašlo sunce i odskočilo od horizonta u visini koplja – bez obzira da li klanjao bajram-namaz ili ne onaj koji želi da kolje kurban, bez obzira bio od onih koji su u gradu ili na selu, bez obzira da li se u njegovom mjestu klanjao bajram namaz ili ne, bez obzira da li zaklao poglavar muslimana ili ne. U mjestima u kojima se ne klanja bajram-namaz oni koji žele da kolju kurban sačekat će da izađe sunce, da odskoči od horizonta u visini koplja, na to će pridodati dužinu namaza i bajramske hutbe, a nakon toga mogu početi sa klanjem kurbana.

Na spomenuto ukazuju mnogi argumenti, a zbog skučenosti prostora spomenut ćemo samo neke. Od Beraa ibn Aziba, r.a., prenosi se da je Poslanik kazao: "Prvo čime počinjemo ovaj dan (Bajram) je namaz, zatim se vraćamo i koljemo kurbane. Onaj ko postupi tako, postupio je po našem sunnetu, a ko zakolje prije namaza, to je klasično meso koje je darovao svojoj porodici, meso koje nema ništa sa obredom kurbana." (Buharija i Muslim) Također, spomenuti hadis od Džunduba ibn Sufjana, r.a., da je kazao: "Prisustvovao sam Kurban-bajramu sa Poslanikom, pa je vidio meso kurbana koji je zaklan prije završetka namaza, te je kazao: 'Ko zakolje kurban prije nego što se klanja ili prije nego što klanjamo, neka ponovo zakolje drugi kurban, a oni koji nisu zaklali, neka zakolju sa bismillom.'" (Buharija i Muslim)

Završetak vremena u kojem se kolju kurbani

Islamski učenjaci podijelili su se u ovom pitanju na više mišljenja, a mi ćemo spomenuti samo dva najjača mišljenja. Većina učenjaka smatrala je da Kurban-bajram traje tri dana – dan u kojem se klanja bajram-namaz i dva dodatna dana. Mogućnost klanja kurbana po ovom mišljenju prestaje sa zalaskom sunca trećeg dana Bajrama. Ovog stava bile su tri pravne škole, osim šafijske.

Učenjaci šafijske pravne škole smatrali su da Kurban-bajram traje četiri dana – dan u kojem se klanja bajram-namaz i dodatna tri dana. Mogućnost klanja kurbana po ovom mišljenju prestaje sa zalaskom sunca četvrtog dana Bajrama. Ovog stava također su bili: Ata, Evza'i, Mekhul, šejhul-islam Ibn Tejmijje, Ibn el-Kajjim, imam Ševkani i dr.

Mislim da je drugo mišljenje prioritnije zbog jačine dokaza koje su spomenuli. Svoje mišljenje su zasnovali na hadisu Allahovog Poslanika: "U svim klancima Mekke može se klati, u svim danima tešrika (boravka na Mini) može se klati." (Hadis su od Džabira ibn Muta'ima, r.a., zabilježili imam Ahmed i dr., njegovu vjerodostojnost potvrdili su hafiz Ibn Hadžer, šejh Albani i drugi hadiski eksperti.)

Klanje kurbana noću

Većina islamskih učenjaka smatrala je da je dozvoljeno klanje kurbana noću, ali da je to pokuđeno. Ovog mišljenja bile su tri pravne škole, osim malikijske. Također, ovo je bio stav bukvalističke pravne škole.

Imam Malik smatrao je da je zabranjeno klanje kurbana noću.

Mislim da je prioritnije mišljenje većine islamskih učenjaka iz razloga što ne postoje jasni i precizni argumenti koji to zabranjuju. A ako ne postoje validni dokazi koji to zabranjuju, onda je osnova da je to dozvoljeno. Hadisi u kojima je spomenuto da je Poslanik zabranio klanje noću su slabi – daif, i ne mogu se koristiti za dokazivanje šerijatskih propisa.

Šejh Usejmin smatrao je da nije pokuđeno klati noću, jer ne postoji dokaz na osnovu kojeg bi kazali da je to pokuđeno. Pokuđenost je jedan od šerijatskih propisa

koji treba da se temelji na validnim dokazima. (Ahkamu el-edhijeti ve ez-zekati, str. 25.)

Najbolje vrijeme za klanje kurbana

Islamski učenjaci imaju jednoglasan stav da je najbolje vrijeme za klanje kurbana vrijeme u kojem je Poslanik klaao svoje kurbane – prvog dana Bajrama, neposredno nakon završetka bajram-namaza.

ŠTA SE TRAŽI OD ONOGA KOJI KOLJE KURBAN, PRIJE KLANJA I U TOKU KLANJA KURBANA

Osoba koja želi da kolje kurban trebala bi da zna šta se od nje traži prije klanja kurbana i u samom klanju kurbana, kako bi se to učinilo na najpotpuniji i najispravniji način. Islamski učenjaci naveli su mnoge stvari, a mi ćemo spomenuti neke od njih.

Nijjet – namjera

Čovjek bi u momentu kupovine trebao da ima namjeru da kupuje kurban. Mjesto namjere je u srcu i nije propisano izgovaranje namjere riječima. Čovjek će prilikom klanja namjeravati klanje kurbana, jer je namjera ono na osnovu čega se razlikuju klasično meso i kurban. Vanjštinom ne postoji razlika između ta dva djela. Dvojica ljudi, jedan do drugog, kolju. Jedan u srcu namjerava klanje kurbana, a drugi namjerava da podmiri porodicu mesom. Obojica će biti nagrađena po svojoj namjeri.

Dovođenje kurbana do mjesta klanja na lijep način

Propisano je da se kurban na lijep način dovede do mjesta klanja. U vjerodostojnoj predaji zabilježeno je da je Omer, r.a., vidio čovjeka kako vodi kurban tegleći ga za nogu, pa mu je kazao: "Teško tebi, na lijep način ga vodi u smrt."

Da dobro naoštiri i pripremi nož kojim će klati kurban

Islam ne traži od čovjeka da pati životinju prilikom klanja, zato je propisano pripremanje i oštrenje noža kojim će se klati kurban. Kazao je Allahov Poslanik: "Allah je propisao dobročinstvo prema svemu, kada ubijate – na lijep način ubijajte, kada koljete – na lijep način koljite, naoštrite svoje noževe kako biste olakšali životinji." (Muslim)

Pokuđeno je oštriti i pripremati nož pred kurbanom ili životinjom koja se kolje. Islam ne samo da je propisao da se pripremi i naoštiri nož za klanje kurbana, već je propisao da se nož ne oštiri i priprema pred kurbanom ili životinjom koja se kolje. Kazao je Allahov Poslanik čovjeku kojeg je vidio da je oborio ovcu i oštrio nož, a ona gledala u njega: "Zar želiš da je usmrtiš više puta! Zašto nisi nož prije pripremio?" (Hakim od Ibn Abbasa, r.a., a njegovu vjerodostojnost potvrdio je šejh Albani.)

Pohvalno je da se povali ovca ili krava prilikom klanja, dok je sunnet kod klanja deve da se kolje stojeći, savijene prednje lijeve noge. Više je dokaza koji potvrđuju spomenuto, tj. da je Poslanik povaljivao ovce prilikom klanja, a da je klaao devu savijene prednje lijeve noge.

Da se okrene prema Kibli onaj ko kolje kurban, a i da kurban bude okrenut u pravcu Kible

Pohvalno je da se čovjek prilikom bilo koje vrste klanja životinja okrene u pravcu Kible, a naročito kada je u pitanju klanje kurbana. Spomenuto je u vjerodostojnom hadisu da je Poslanik tako činio.

Pohvalno je vlasniku kurbana, ako može, da on lično zakolje kurban, a ako ne može, onda da prisustvuje njegovom klanju. Više je vjerodostojnih hadisa u kojima je spomenuto da je Poslanik svojom mubarek rukom klaao kurbane.

Od sunneta je da se spomene Allahovo ime prilikom (prije) klanja kurbana. Više je vjerodostojnih hadisa u kojima je spomenuto da je Poslanik spominjao Allahovo ime (bismillahi) prilikom klanja kurbana.

Ne smeta da neko pomogne vlasniku kurbana prilikom klanja, naročito kod klanja krave, bika.

Dozvoljeno je opunomoćiti nekoga da zakolje kurban, a u tom slučaju treba tražiti osobu koja poznaje propise vjere i koja je poznata po pridržavanju za načela vjere.

PODJELA KURBANSKOG MESA

Jedno od najčešćih pitanja koja se postavljaju muftijama jeste pitanje podjele kurbanskog mesa. Ovo pitanje nije strogo precizirano i definisano argumentima Kur'ana i sunneta, što ukazuje da u tom pitanju postoji prostor za kalkulisanje. Većina islamskih učenjaka preporučila je da se meso kurbana podijeli u tri trećine: jedna da se ostavi sebi, jedna za prijatelje, komšije, poznanike, jedna za siromahe. Ako bi čovjek podijelio meso kurbana na neki drugi način, ne bi napravio nikakav prekršaj. U podjeli mesa trebalo bi imati na umu sljedeće činjenice: da je većina učenjaka smatrala pohvalnim da čovjek pojede nešto od kurbanskog mesa, dok je bukvalistička pravna škola to smatrala obaveznim. Svoje mišljenje argumentovali su na riječima – imperativu – Uzvišenog Allaha: "Jedite meso njihovo (kurbansko), a nahranite i siromaha ubogog!" (Hadždž, 28.) Zato bi čovjek prilikom podjele mesa trebao da ima ovu činjenicu na umu, kako ne bi podijelio sve meso a da on i ne proba. Također, čovjek bi trebao znati da je bilo učenjaka koji su kazali da je obaveza da se podijeli od kurbanskog mesa minimalno što potpada i što obuhvata riječ "sadaka". Argumentujući to riječima Uzvišenog: "Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog!" (Hadždž, 28.) A bilo je i onih koji su kazali da to nije obaveza, već da je pohvalno.

Propis davanja kurbanskog mesa mesaru na ime najamnine

Većina islamskih učenjaka smatrala je da nije dozvoljeno dati bilo šta mesaru od kurbanskog mesa kao protuuslugu za klanje i guljenje kurbana. To su argumentovali riječima Alije, r.a.: "Naredio mi je Poslanik da podijelim meso i kožice njegovih kurbana, i da ne dajem mesaru ništa od toga, dodavši: 'Mi ćemo mu dati nagradu za to

od nas." (Buharija i Muslim) Ovaj hadis nedvosmisleno ukazuje da nije dozvoljeno dati mesaru kurbansko meso kao vid plaćanja za njegov rad.

Ako bi mesar bio siromašan, od onih koji zaslužuju kurban, dozvoljeno je da mu se dadne dio kurbanskog mesa nakon plaćanja nadoknade. Čak su neki učenjaci kazali da je on preči od drugih siromaha, jer je on taj koji je gledao to meso svojim očima.

Prodavanje kurbanskog mesa

Većina islamskih učenjaka nije dozvoljavala da se proda bilo koji dio kurban. Što se tiče kože kurban, nju također nije dozvoljeno prodavati, a dozvoljeno je sebi ostaviti i njome se koristiti. Allahov Poslanik je kazao: "Ko proda kurbansku kožicu, njegov kurban je ništavan." (Hakim, dobrim – hasen ga je ocijenio šejh Albani.)

Na kraju ovog sažetka, iskrene dove upućujem Gospodaru da nas podučiti propisima vjere, da nam olakša puteve prakticiranja propisa vjere, da ono što je napisano u ovom sažetku bude od koristi onima koji ga pročitaju.

Širokogrudno ću prihvatiti sugestije i prijedloge vezane za ovaj sažetak od onih koji dobronamjerno žele da sugerišu ili savjetuju.

Naša zadnja dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!